

ATATÜRK DÖNEMİ'NİN PARA POLİTİKASI (1923-1938)

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin AKGÖNÜL*

ÖZET

Bu çalışmanın amacı; Türkiye'de 1923-38 döneminde uygulanan para politikasını incelemektir. Çalışmamızda, Cumhuriyetin ilan edilmesinden sonra, ülkede ulusal bir Merkez Bankası kurulması ve para basımı konusunda yapılan çalışmalar ele alınmıştır. Bulgularımıza göre ele alınan dönemde sıkı para politikası uygulanmıştır. Yani kısaca; döneme damgasını vuran politika, Türk Lirasının değerinin korunması esasına dayanmaktadır.

ABSTRACT

The aim of this study is to assess monetary policy applied in the period of 1923-1938 in Turkey. In this study we examined efforts on establishment of National Central Bank and printing Turkish Money after the declaration of Republic of Turkey. According to our findings, tight monetary policy was applied in this period. As a result, in this period monetary policy was based on the principals of maintaining of Turkish Lira's stability.

GİRİŞ

Türk Ulusunun büyük önderi Mustafa Kemal Atatürk'ün; askeri, diplomasi, eğitim, spor, iç politika konuları dışında, üzerinde en az durulan yönlerinden birisi, yaşantımızın ayrılmaz bir parçası haline gelen ve askeri alandan sonra ekonomi alanında da ortaya koyduğu dehasıdır.

* Afyon Kocatepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü.

Atatürk, Türk Ulusunun refahının nasıl artırılacağı konusunda da araştırmalar yapmış ve bu alanda da dehasını ortaya koymuştur. O'nun dehası; o güne kadar iki büyük sistem karşısında yeni, yepyeni bir sistem ortaya koymasıdır. Ortaya konan bu doktrinin adı da "Atatürkçü Ekonomi Doktrini"dir. Bu yeni doktrin ekonomi düşüncesine "Karma Ekonomi Modeli" de denilen yeni bir modeli getirmiştir.

Bu modelin hakim felsefesi Liberalizm olmakla birlikte yine de ekonominin yönlendirilmesi için bazı kurumlar kurulmuş ve geliştirilmiştir. Örneğin 1925 yılında kabul edilen yasa ile Ticaret ve Sanayi Odaları yasal niteliklerini kazandılar. Ekonomik verileri derlemek üzere 1926 yılında Başbakanlığa bağlı İstatistik Genel Müdürlüğü kurulmuş ve 1927 yılında nüfus, sanayi ve tarım sayımları gerçekleştirilmiştir. "İktisadi gelişmeyi hızla sağlamak ve bu konuda beliren güçlükleri giderme imkanlarını aramak" üzere 1927 yılında 1170 sayılı kanunla Ali İktisat Meclisi toplanmıştır. 1928 yılında Ticaret ve Tarım Bakanlıkları birleştirilerek İktisat Vekaleti kurulmuş, 1913 yılında çıkarılmış olan Teşvik-i sanayi kanun-u Muvakkat'ı yerine 15 yıl süreyle yürürlükte kalmak üzere 1927 yılında Teşvik-i Sanayi Kanunu çıkarılmıştır. 1929 yılında da uzun bir hazırlık devresinden sonra hazırlanan yeni Gümrük Tarife Kanunu yürürlüğe girmiştir.¹

Dönemin yapılan icraatlarından görüldüğü gibi, Karma Ekonomi Modeli; kapitalist sisteme dayalı ancak onun aksaklıklarını giderici, özgürlükleri koruyan ekonomik gelişmede toplumun ilgisini dinamik bir yaklaşım içinde değerlendiren özelliklere sahip bir modeldir. Bu ekonomik model tüm dünya ekonomilerine, toplumlarına, politikacı ve devlet adamlarına ışık tutan, yol gösteren bir karma ekonomi modelidir. Bu ekonomik kalkınma modelinin temel özellikleri makro büyüklükler açısından incelenecek olursa; ortaya konulan sonuçlardan bir tanesi; enflasyonu önleyen güçlü bir Türk Lirası, iyi işleyen bir bankacılık sistemi organizasyonu ve sonuçta kaynak ve harcamaları birbirine eşit bir para politikası.

¹ Erdoğan ALKİN, "1923-1929 Döneminde Türk Ekonomisinin Yapısı", *İstanbul İ.T.İ.A. Reşat KAYNAR'a Armağan*, SBF. İstanbul, 1981 s.5.

Para politikasının önemi 1923 yılında vurgulanmaya başlanmıştır. Fakat ülkemizde planlı döneme kadar para otoritelerince para politikasının belirli bir amacı açık bir şekilde ortaya konmamıştır. Biz yukarıda söylediğimiz para politikasının hedefini; T.C. Merkez Bankası'nın temel görevleri arasında sayılan "*milli paranın iç ve dış değerini korumak amacı ile gerekli tedbirleri almak*" ifadesinden hareketle ortaya koymaktayız. Cumhuriyetin kurulduğu yıldan 1950'lere kadar (II. Dünya Savaşı Dönemi hariç) fiyat istikrarı ilkesi ön planda tutulmuş ve bu konuda oldukça başarılı bir politika sergilenmiştir. 1925-1929 yılları arasında yıllık ortalama fiyatlar %3.3 oranında artmıştır. 1929-1934 Dünya Ekonomik Krizi yıllarında fiyat endeksi, krizin etkisiyle düşmüştür (-%12.6). 1934-38 döneminde yıllık %4.6 olan TEFE, 1938-1946 yılları arasında %19.9 olarak gerçekleşmiştir. %19.9'luk enflasyonda, II. Dünya Savaşı'nın yaratmış olduğu olumsuz ortam önemli rol oynamıştır.² Bu rakamlar karşımıza Cumhuriyetin ilk yıllarında para politikası ile fiyat istikrarının hedeflendiğini gösteren birer delil olarak çıkmaktadır.

I. 1923-1938 ATATÜRK DÖNEMİ'NDE PARA POLİTİKASI

Para Politikasının en önemli kurumları, bir ülkede bankacılık sistemi içinde bulunan bankalardır. Buların içerisinde de en önemlisi Merkez Bankalarıdır. Türk Merkez Bankacılığının geçmişi ise Osmanlı İmparatorluğu dönemine kadar dayanır. Modern Merkez Bankacılığının bazı görev ve yetkileri, 1856 yılında Fransız ve İngiliz ortaklığı ile Bank-ı Osmani adı altında kurulan ve 1863 yılında Bank-ı Osman-i Şahane adını alan bir banka tarafından üstlenilmiştir.

Çoğunluk hisselerinin İngiliz ve Fransızlara ait olduğu Bank-ı Osman-i Şahane, banknot ihraç etme imtiyazı ve tekeline sahip bulunuyordu. Hükümet bu imtiyaz süresince kağıt para çıkarmamayı ve bu konuda başka kuruluşlara izin vermemeyi kabul ediyordu. İç ve dış borçlara ilişkin faiz ve anapara ödemelerini üstlenecek olan Bank-ı Osman-i Şahane, devletin haznedarlığını yapacak, devlet gelirlerini

² Rıdvan KARLUK, *Türkiye Ekonomisi*, Beta Basım Yayım-Dağıtım A.Ş., İstanbul, 1996, s.384.

toplayacak, Hazine ödemelerini yerine getirecek ayrıca hazine bonolarını iskonto edecekti. 1863 yılında yapılan antlaşma ile 30 yıl süre ile kendisine imtiyaz verilmiş ve bu imtiyaz süresi daha sonra yapılan bazı antlaşmalarla 1 Mart 1952 yılına kadar uzatılmıştır. Süre uzatmalarında yapılan antlaşmalarda bazı hükümler değiştirilmiştir.³

Ülkemizde Merkez Bankacılığı dışında, bankacılık alanında ikinci yabancı banka ise merkezi Paris'te olan Kredi Lyone'dır. Bu banka Cumhuriyetin ilk yıllarında da ülkemizde faaliyet göstermiş ve 1933 yılında kapanmıştır. 20. yy.'ın başlarında Almanya ve İtalya ile Osmanlı İmparatorluğunun ilişkileri gelişmesinden dolayı Alman sermayeli iki banka Deutsche Orient Bank (1906) ve Deutsche Bank (1909) faaliyete başlamış ve bu kuruluşları İtalyan sermayeli iki banka izlemiştir. Banco Di Roma 1911 ve Banco Commerciale Italiana (1919) olarak kurulan ve faaliyet gösteren bankalardan ilki hala ülkemizde faaliyet göstermekte olup diğer banka ise 1977 yılında ülkemizdeki şubelerini tasfiye etmiştir⁴.

Osmanlı döneminde ulusal bankacılık girişimi ise Ziraat Bankası 1863 ve İstanbul Emniyet Sandığı (1868) ile başlamış, ancak Emniyet Sandığı 1884 yılında Ziraat Bankasına katılınca faaliyetine son verilmiştir.⁵

1908-1923 yılları arasında 11'i İstanbul ve 13'ü Anadolu'da olmak üzere toplan olarak 24 banka kurulmuş ve bunlardan 14 tanesi Cumhuriyetin ilk yıllarında ülkemizde faaliyet göstermiştir. Bugün bunlardan sadece iki tanesi faaliyet göstermektedir. Türk Ticaret Bankası (Adapazarı İslam Ticaret Bankası) ve Tarihbank (Milli Aydın Bankası).

Kurtuluş Savaşının kazanılması ve Cumhuriyetin ilanının ardından, ülkede bankacılık ve kredi sisteminin yabancı sermayenin denetiminde olduğunu görmekteyiz. Savaş ve barış döneminde ülkemizdeki çalışmalarını askıya alan Osmanlı Bankası ile Maliye Bakanlığı Lozan Konferansından sonra yeni bir antlaşma yaparak

³ Erdinç TOKGÖZ, *Türkiye'nin İktisadi Gelişme Tarihi*, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi yayın No:16, Ankara, 1991, s.11.

⁴ TOKGÖZ, s.11.

⁵ TOKGÖZ, s.12.

Cumhuriyetin kurulmasından sonraki ilk yıllarda süresi 1925 yılında dolacak olan Osmanlı Bankası'nın imtiyazının uzatılması sorunu aşılmaya çalışılmıştır. Bunun üzerine Cumhuriyet yöneticileri, ekonomik durumun da yeni bir banka kurmaya olanak vermemesi üzerine, Osmanlı Bankası'nın imtiyaz süresini 1935 yılına kadar uzatmışlardır. Yalnız yeni anlaşmada, Hükümetin banknot ihraç edebilecek bir devlet bankası kurması halinde Osmanlı Bankası'nın itiraz hakkı olmayacağını belirten bir hükme yer verilmiştir.

Ulusal sermayeli bir Merkez Bankası oluşturulması, modern Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından hemen sonraki döneme rastlar. 1926 yılından itibaren bir Merkez Bankası kurulması için hazırlıklara girişilmiş, 11 Haziran 1930'da 1715 Sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu kabul edilerek 3 Ekim 1931'de Banka kurulmuş ve resmen çalışmaya 1 Ocak 1932'de başlamıştır. Bu bankanın kuruluşunu hızlandıran faktörlerden bir tanesi, 1929 yılına kadar Türk parasında görülen nispi istikrar, 1929 Dünya ekonomik bunalımı ile birden bire bozulmuş olmasından dolayı Türk Hükümeti 1930 tarih ve 1567 sayılı yasayı çıkartmıştır. Bu yasada döviz, tahvil alım ve satımı ile Türk parasının korunması hakkında esaslı önlemler alınmıştır. Böylelikle bir Merkez Bankası kurulması fikri iyice olgunlaşmış olmaktadır. Banka ilk kurulduğunda 30 yıl süreli banknot ihracı imtiyazına sahipti. 1955 yılında yapılan değişiklikle banknot ihraç imtiyazı 1999 yılına kadar, 25 Nisan 1994 yılında yapılan ikinci bir değişiklikle de süresiz olarak uzatılmıştır.

1930 yılında çıkarılan 1715 Sayılı Kanun, 26 Ocak 1970'te 1211 Sayılı Kanun kabul edilinceye kadar 40 yıl yürürlükte kalmıştır. 1715 Sayılı Kanun ile kurulan ilk Merkez Bankası'nın kuruluş yasasında bankanın temel amacı, ülkenin ekonomik kalkınmasına yardım etmek olarak belirlenmiştir. Bu amacı gerçekleştirmek için Bankaya;

- Reeskont oranını belirlemek ve para piyasasını düzenlemek,
- Hazine işlemleri yapmak,

- Hükümetle ortaklaşa Türk parasının değerinin korunmasına yönelik tüm önlemleri almak görevleri verilmiştir⁶.

I. Dünya Savaşından önce Türk Para Sistemi madeni para sistemiydi. Bunun yanında Osmanlı Bankasının çıkarmış olduğu Osmanlı Banknotları da tedavül etmekteydi. Altın karşılığı çıkartılan bu banknotlar madeni para sistemine bir engel teşkil etmemekteydi.⁷ Bunun yanında Osmanlı Bankası tarafından çıkarılan banknotlar sadece İstanbul da geçerli olduğu için Anadolu da pek rağbet görmemiştir. Anadolu da daha çok madeni paralar kullanılmıştır.

Bunların yanında I. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte artan harcamaları karşılamak için hükümet; Osmanlı Bankasından emisyonla gitmesini istemiş, fakat banka emisyon veya avans yoluyla hükümete para vermemiştir. Fakat, savaş süresince banknot çıkarma imtiyazından vazgeçtiğini hükümete bildirmiştir. Bunun üzerine hükümet Duyun-u Umumiye İdaresine başvurarak para çıkarmasına aracılık etmesini istemiştir. İdare, çıkaracağı paraların karşılığı altın olarak verilirse, savaştan sonra bunları altın olarak ödemeyi kabul etmiştir. Bu amaçla Almanya'dan 5 milyon liralık altın alınmış, fakat altın İdareye verilmeden savaş harcamalarında kullanılmıştır. Bunun üzerine tekrar Almanya ve Avusturya'dan yeniden 6.5 milyon liralık altın borçlanılarak Duyun-u Umumiye İdaresine verilmiş ve karşılığı %100 altın olan Evrak-ı Naktiye'ler savaşın bitiminden 6 ay sonra karşılığı İstanbul'da ödenmek üzere tedavüle çıkarılmıştır. İdare'nin çıkardığı bu paralar, savaşı mağlup bitiren Almanya ve Avusturya'nın altınları, galip devletlere verildiği için karşılıksız kalmıştır.⁸

1928 yılına kadar ülkede bilfiil tedavül eden banknot tutarı 158 milyon TL'dir. 1915-1918 yıllarında I. Dünya Savaşının finansmanı için Osmanlı İmparatorluğu tarafından bastırılan 161 milyon TL değerindeki paranın 2 milyon 251 bin TL'si cephelerde, işgal altına

⁶ Gazi ERÇEL, "Bulgaristan Merkez Bankasının 120. Kuruluş Yılı Dolayısıyla Yapılan Konuşma", <http://www.tcmb.gov.tr>, Sofya, 26 Ocak 1999

⁷ İlker PARASIZ, "Atatürk Döneminde İzlenen Para Politikası", *Bursa İktisadi ve Ticari Bilimler Akademisi İktisat Fakültesi Dergisi*, Cilt:2, Sayı:2, Ağustos 1981, s.211.

⁸ S. Rıdvan KARLUK, *Türkiye Ekonomisi*, , Beta Basım Yayım-Dağıtım. A.Ş., İstanbul, 1996, s.356-357.

düşen bölgelerde, göçlerde ve yangınlarda kaybolmuş, geriye kalan yaklaşık 159 milyon tutarındaki banknot T.C. Merkez Bankasının kurulmasıyla, banka tarafından devralınmıştır.⁹

Dolaşımda bulunan eskimiş banknotlar yerine 1, 5, 10, 100, 500 ve 1000 liralık yeni banknotlar 1927 yılında eskileriyle değiştirilmiştir. Bu ilk paralar üzerindeki yazılar Osmanlıca (Arap harfleriyle) ve Fransızca olarak yazılmıştır. Latin Alfabesiyle basılan ilk paralar ise 1937 yılında T.C. merkez Bankası tarafından basılmıştır. Basılan bu paralar 1960 yılına kadar yurt dışında bastırılırken bugün sadece kağıdı yurt dışından ithal edilerek Devlet banknot Matbaasında basılmaktadır.

Madeni paraların ilki ise 12 Şubat 1924 tarih ve 411 sayılı yasa ile basılmıştır. Toplam değeri 2 milyon TL'yi aşmayan ve en büyüğü 100 para olan bu madeni paralar aliminyum-bronz karışımından yapılmıştır. Arkasından da 1, 5 ve 10 kuruşluk madeni paralar çıkartılmıştır. Daha sonra ise 1925 tarih ve 624 sayılı yasayla toplam değeri 3 milyon TL'yi aşmayan 5. 10 ve 25 kuruşluk madeni paraların basımına karar verilmiştir.

4 Şubat 1928 tarih ve 1207 sayılı yasa ile toplam değeri 5 milyon TL olan madeni para çıkarılması kabul edilmiştir. Cumhuriyet Hükümetinin açıktan çıkardığı ilk para budur. 1929 Kriz Döneminde toplam olarak 8.5 milyon TL madeni para piyasada dolaşmaktaydı.

T.C. Merkez Bankasının faaliyete geçtiği yıla kadar emisyon işleri Maliye Bakanlığı Hazine genel Müdürlüğü tarafından yürütülmüştür. Merkez bankası kendi adına ilk kez 1937 yılında 15.5 milyon TL tutarındaki kağıt parayı dolaşıma sürmüştür. Böylece ülkede artık üç çeşit para tedavül etmeye başlamıştır¹⁰.

- Osmanlı Bankasının toplam değeri 203.462 TL olan banknotları
- T.C. Merkez Bankasının devraldığı Osmanlı döneminde basılan banknotlar (Evrak-ı Nakdiye)

⁹ Feridun ERGUN, *Para Politikası*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1983, s.1.

¹⁰ TOKGÖZ, s.64.

- T.C. Merkez bankasının kendi kanununa göre çıkarmış olduğu banknotlar.

Para politikasının etkin olarak kullanılmaya başlaması 1929 yılından sonra başlamıştır. Hükümet, 1929 yılına kadar sürdürdüğü pasif para politikasını terk ederek aktif para politikası uygulamaya başlamıştır. Para politikasını 1929 yılından sonra aktif bir biçimde kullanılmasının bir çok nedenini sıralamak mümkündür. Bunlardan ilki, 1929 Dünya Bunalımı nedeniyle ödemeler bilançosunda iki katına varan dış açık ve hava koşullarının kötü gitmesiyle birlikte ihraç mallarımızdaki ve ihracat rakamlarımızdaki azalma, para politikasının önem kazanmasına neden olmuştur. Buna ek olarak ithalattaki artışı sadece Dünya Ekonomik Bunalımı değil, 1499 sayılı yasanın gümrük vergilerini yükselteceğini düşünen spekülörlerin yasa yürürlüğe girmeden yüksek miktarlarda mal ithal etmeleri de artırmıştır. İthalatın bir diğer artış nedeni ise Hükümetin bayındırlık yatırımlarına devam etmesi dolayısıyla hammadde ithalatının devam etmesi olmuştur.

Para politikasına önemi artıran bir diğer neden de 1929 yılından itibaren Duyun-u Ummumiye İdaresi ile yapılan antlaşmaya göre Osmanlı Döneminden kalan borç taksitleri de Ödemeler Bilançosunda yer almaya başladığı için Ödemeler Bilançosu açığının artış göstermiş olmasıdır. Ayrıca Demiryolları ve Haydarpaşa liman tesislerinin taksitlerinin ödenmesinin ödemeler bilançosu üzerinde olumsuz etkisi olmuştur.

1929 yılından itibaren ödemeler bilançosunda meydana gelen açıklardan dolayı hükümet; ithalatı kısıtlamış ve dış borç ödemelerini ertelemiştir. Dolaşımdaki para miktarı ilk kez 158 milyon TL'den 170 milyon TL seviyesine çıkarılmıştır. Atatürk İstiklal Savaşı içinde bile ihtiyaçlarının para basmak suretiyle karşılanmasına izin vermemiş, 1929 yılında ortaya çıkan Türk Lirası üzerindeki ilk baskı karşısında hükümeti uyarmıştır. Kısacası Cumhuriyetin ilk yıllarında çok sıkı bir para politikası uygulaması karşımıza çıkmaktadır.

1933-1938 döneminde devletin ekonomideki rolü artınca, para arzında devlete düşen payın daha da artması gerekmiştir. Hazine Bonoları için öngörülen sınırlamalar 1936 yılında gevşetilmiştir. 1938

yılında da T.C. Merkez Bankasına; kamu kurum ve kuruluşlarının hazine bonolarını iskonto etme ve avans verme yetkisi verilmiştir. Emisyon miktarı da bu dönemin sonunda 194 milyon TL seviyesine ulaşmış durumdadır.

Devletin ekonomideki etkisinin arttığı bu dönemde TCMB; bir yandan reeskont oranıyla bankaları kontrol ederken diğer yandan devlet sektörüne kredi açmıştır. Bu dönemde devlet sektörüne açılan kredilerin miktarı devletin ekonomideki rolünün genişletilmesinden dolayı artmıştır.

Dönemin göze çarpan en belirgin özelliği ise, hükümetlerin bütçe açıklarından ve para arzını artırmaktan titizlikle kaçınmış olmalarıdır. Tabii ki bu yönde bir politika izlenmiş olmasının nedeni; 1929 Dünya Ekonomik bunalımı dolayısıyla ithal edilen deflasyon ve izlenen sıkı para politikasıdır. Özellikle 1929-1934 yılları arasında para arzının arttırılmamış olması; Dünya Ekonomi bunalımı dolayısıyla gerileyen fiyatlar genel seviyesinin para arzını arttırmış gibi etkilemiş olmasıdır.

Ulu önder Atatürk, siyasal bağımsızlığın ancak kendi öz kaynaklarımızla gerçekleştirilebileceğini savunmuştur. Bunuda her fırsatta dile getirmiştir. Bu inancından dolayı Türk Bankacılığının gelişimine bizzat kendisi öncü olmuş ve 1924 yılında İş Bankasının kurulmasına kendisi hissedar olarak öncülük etmiştir. O tarihte tarımsal kredi veren Ziraat Bankası dışında 14 yabancı banka bulunmaktaydı. Bu durumun sakınca yaratacağını düşünen Atatürk 1 milyon TL sermaye ile kurulan İş Bankasına 250 TL ile hissedar olmuştur. İlginç olan durum ise, yabancı bankaların 1929 Dünya ekonomik bunalımından sonra 1936 yılına kadar tek tek kapanmış olmasıdır. Ortaya çıkan bu tablo; Atatürk 'ün bankacılık konusunda göstermiş olduğu çabada ne denli haklı olduğunu bir kez daha ortaya koymaktadır.

Atatürk'ün para piyasası ve ulusal bankacılık sisteminin geliştirilmesi sorununa verdiği büyük önem, sadece Türkiye İş Bankası'nın kurulmasını sağlamakla sınırlı değildir. Bankacılık sistemini ve alınan sonuçları ilgiyle izlediği ve zaman zaman verdiği direktiflerle gelişmelere yön verdiği ve kredi dağılımının geliştirilmesini istediği, ekonomik kesimlerde yoğunlaşmasını sağladığı da bilinmektedir.

KAYNAKÇA

ALKİN, Erdoğan, “1923-1929 Döneminde Türk Ekonomisinin Yapısı” *İstanbul İ.T.İ.A. Reşat KAYNAR’a Armağan*, SBF. İstanbul, 1981.

BOROTAV, Korkut, *Türkiye İktisat Tarihi 1908-1985*, Gerçek Yayınevi Yeni Dizi :1, İstanbul, 1988.

ERÇEL, Gazi, “Bulgaristan Merkez Bankasının 120. Kuruluş Yılı Dolayısıyla Konuşması”, <http://www.tcmb.gov.tr>, Sofya, 26 Ocak 1999.

ERGİN, Feridun, *Para Politikası*, Filiz Kitabevi İstanbul, 1983.

KARLUK, Rıdvan, *Türkiye Ekonomisi*, Beta Basım Yayın-Dağıtım A.Ş., İstanbul, 1996.

ÖCAL, Tezer, PARASIZ, İlker, *Para Banka*, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Ders Kitapları Yayın No:321, ETAM A.Ş., Eskişehir, 1991.

PARASIZ, İlker, “Atatürk Döneminde İzlenen Para Politikası”, *Bursa İktisadi ve Ticari Bilimler Akademisi İktisat Fakültesi Dergisi*, Cilt:2, Sayı:2, Ağustos 1981.

PARASIZ, İlker, *Türkiye Ekonomisi 1923’ten Günümüze İktisat ve İstikrar Politikaları*, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa, 1991.

SANUS, Burhan Zihni, *Para Ekonomisi Cilt II*, İstanbul Matbaacılık T.A.O., İstanbul, 1955.

TOKGÖZ, Erdinç, *Türkiye’nin İktisadi Gelişme Tarihi*, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Yayın No:16, Ankara, 1991.